

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉPIRODALMI MELLÉKLETE

A csillagsávos lobogó

Az 1777-dik esztendő június havának 14-dik napján született meg a csillagsávos lobogó. A 13 sáv és 48 csillag alatt élő hatalmas nép ünneppé avatta a lobogó születésnapját és esztendőről esztendőre, június hó 14-dik napján kegyelettel áldoz a lobogó-teremtő nagyok emlékének. Az 1777-dik esztendő óta sok vihar látott a csillagsávos lobogó, de a csillagok fénye sohasem homályosult el, mindenkoron a szabadság, függetlenség, demokrácia élkező jelképe maradt.

Abraham Lincoln, 1861-ben, Washington születésnapjának emlékünnepén, Philadelphiában a következőket mondotta:

„Egész életemben politikailag nem éreztem soha semmit, melynek gyökere ne a függetlenségi nyilatkozatból indult volna ki. Sokszor tünődtem a nagy kérdésen, mik azok az elvek, vagy eszmék, melyek államoknak ezt a szövetségét így hosszú ideig épésben meghagyták. Nem lehet pusztán annak a körülménynek betudnunk, hogy a gyarmatok közös erővel szakadtak el az anyaországtól, de igenis annak, hogy a függetlenségi nyilatkozat nem csak a mi népünk szabadságát biztosította, de a szabadság reményét biztosította mindörökké az egész világnak. Az az ígéret, ha elérkezik az idő, eltűnik a teher minden ember válláról és mindenki egyenlő fegyverekkel, egyforma esélyekkel küzdhet az életben. Ha ez az ország nem menthető meg másféleképp, mint ennek az elvnek feláldozásával, — úgy annyit mondhatok, — inkább öljenek meg ezen a helyen, minthogy ez bekövetkezzék. Ez a kormányzat nem él erőszakkal, csak ha erőszak tör elene. Lehet, hogy olyasmit árultam el, amit nem lenne szabad, de végeredményében annyit mondtam csak, hogy készen állok élni, vagy ha isten úgy akarja, halni érte.”

A csillagsávos lobogó az Egyesült Államok népének lobogója, együtt született az első igaz, őszinte népuralommal. De Amerikában sok lobogót lengetett a szél, míg diadalmas helyére kerültek a sávok és csillagok. A

történelem szerint, Columbus Kristóf volt az első fehér ember, aki lobogót tűzött az újvilág földjébe. 1492 október 12-dikén sajátkezüleg tűzött két lobogót San Salvador szigetének földjébe, a világtörténelem legnagyobb tengeri hőse: az egyik lobogó Columbus személyes lobogója volt, melylyel Izabella királynő ajándékozta meg nagy utja előtt.

Az első angol lobogót John Cabot hozta az újvilágba, amikor 1479-ben Newfoundland partjaira lépett. Jaques Cartier volt valószínűleg az első, aki Franciaország lilomos lobogóját ösmertette meg Amerikával. Henry Hudson 1609-ben érkezett New York kikötőjébe, „Félhold” nevű hajóján, melyen a Holland Keletindiai Társaság lobogója lengett. Ez a zászló a Holland köztársaság lobogója volt narancs sárga, fehér és kék sávokból állott, de a sárga színt később vörössel eserélték fel.

Az angol gyarmatosok lobogója természetesen Szt. György zászlaja volt és ez alatt a lobogó alatt szállhattak partra Plymouthban 1620-ban a Mayflower utasai. Az angol lobogó azután több változáson ment keresztül Amerikában. A telepesek és gyarmatosok önálló lobogó után vágyódtak és csináltak is, de mindenkoron hűségesen feltüntették a gyarmatok függőségét az anyaországtól.

A csillagsávos lobogó megszületésére a függetlenségi harc, a forradalom szolgáltatta az alkalmat. Eleinte minden telep, minden gyarmat saját zászlaja alatt harcolt... A esaták sorsát rendkívül veszélyessé tette és a harcot erősen megnehezítette az egységes, könnyen felismerhető lobogó hiánya. Washington György, amikor 1776 január 2-dikán Cambridgeben átvette az amerikai seregek vezetését, először mutatta meg a világnak a szövetség közös lobogóját. Tizenhárom sávból állott a lobogó és mint Washington mondá: a fehér jelképezi a nagy ügy ártatlanságát, a vörös az elnyomatás kegyetlenségét.

Ezt a lobogót akkor „Union Flag”-nek, „Grand Flag”-nek, majd „Great Union Flag”-nek nevezték el és sokan ösmertik „Cambridge Flag” elnevezés alatt. Washington lobogója az amerikai nemzet létezését hirdette, a csillagok és sávok pedig az

amerikai címert jelképezték. Ez alatt a lobogó alatt küzdtek a szabadsághősök, míg a Congressus hivatalosan megteremtette a csillagsávos lobogót.

A csillagsávos lobogó hiteles története 1777 június 14-dikével kezdődik, amikor a Congressus a következő törvényt fogadta el: „az Egyesült Államok lobogója tizenhárom, váltakozva vörös és fehér sávokból áll és a szövetséget két mezőben 13 fehér csillag jelképezi.”

Több mint 150 esztendő a csillagsávos lobogó immár, de még ma sem állapítható meg hitelesen, tulajdonképpen kinek az ötlete volt, ki teremtette meg, ki ajánlotta. Sokan azt állítják, hogy ugy a csillagokat, mint a sávokat Washington családi címeréből „kölesönözték”. Mások szerint a hollandiai köztársaság lobogója szolgáltatta az ötletet. De ezenkívül is számos mendedonda kering.

Megható és szép az a legenda is, mely szerint a philadelphiai Bessy Ross a csillagsávos lobogó halhatatlan szülője. Hasonló megkapó história az, mely azt állítja, hogy New Yorkban, Fort Stanwixben készült az első csillagsávos lobogó és pedig egy katon a fehér ingéből, egy asszony vörös szoknyájából és egy kapitány kék zubbonyából. Arról is szól a história, hogy az első csillagsávos lobogó Bostonban született.

A sok kedves, bájos legendából nem hámozhatjuk ki a történelmi tényeket és az igazságot, de annyi tény, bárhogyan és bárhol született meg a csillagsávos lobogó, azonnal utat talált a népképhez és többet jelent, többet jelképez, mint a világ bármelyik nemzetének lobogója.

1795 május hó 1-én szaporodtak meg legelőször a csillagok, amikor Vermont és Kentucky csatlakozása után a Congressus kimondotta, hogy ezentul 15 csillag és 15 sáv kapjon helyet a lobogón. A 15 sávok lobogó alatt harcolta végig az 1812-diki háborút a nemzet. A csillagszaporodás alkalmával állapították meg az illetékesek, hogy újabb államok csatlakozása nem jelentheti a sávok szaporodását is, mert ebben az esetben izléstelenül megnőne a lobogó. Az 1818-dik törvényhozás mondotta ki,

hogy az Egyesült Államok lobogója tizenhárom sávok marad mindörökké és csak a csillagok száma változhat meg.

A mexikói háboru után 29-re a polgár háboru után 35-re, a spanyol háboru után 45-re és végül ma 48-ra szaporodott a csillagok száma.

A nagyvilág „fiatal” nemzetei közé tartozik az Egyesült Államok, mégis az összes nemzeti lobogók között tisztességet követelhet. A csillagsávos lobogó idősebb, mint Anglia jelenlegi nemzeti lobogója, mely 1801-ben született; idősebb mint Spanyolország jelenlegi lobogója, mely 1785-ben született; idősebb a német birodalmi lobogónál, melyet 1871 óta ösmertünk és öregebb az olasz lobogónál, mely 1848-ban született.

A csillagsávos lobogóra mindenkoron, mint az emberiség közkincsére tekintett a nagyvilág. A szabadságnak, a függetlenségnek, a demokráciának elfogadott jelképe lett az egész világ nepe előtt Washington György harci lobogója. Az amerikai lobogó csillagjai esábitották az Újvilágba a szabad levegő után sóvárgó emberek millióit. Ez a lobogó az, mely vigaszt, bátorítást, kitarást jelent minden igaz embernek. A tizenhárom sávok lobogó csillagjai vezérelték tengerentúrra magyarok millióit is. És a csillagok fénye nem volt lidérefény. A csillagok beváltották ígértüket, megvilágították mindnyájunknak az érvényesülés, a boldogulás felé vezető utakat.

A csillagsávos lobogót nem érte szegényen soha. Minden zivatarból, minden viharból diadalmasan került ki. A csillagsávos lobogó nem ösmert vereséget, nem ösmert megadást. A csillagsávos lobogó diadala mindenkoron a szabadság, a demokrácia, a nép diadala volt. A jelen válságos pillanataiban is rendületlenül bizunk a csillagokban, bizunk az amerikai lobogó diadalában. És imádkozunk a csillagsávos lobogó győzelméért, mely az emberiség győzelmét és a független Magyarország hajnalcillagát jelenti.

Az utolsó órában

KÉNYELMES uri lakásban, utolsó óráit élte egy asszony. Besüppedt az arca, szemei alatt rosszaság foltok ültek a csontokon. Tegnap talán még láz, ma azonban már inkább szederjes, zöldes, fakó foltok. Az ágy lábánál egy kékruhás ápolónővér összegubbaszkodva imádkozott, s ha jött az orvos, fölémelt rá, mintha kérdezné: mehetek? Az azonban észre se vette. Szórakozottan járt ki és be a valószínűleg híreket vitt ki valakinek. A férjnek. A férj egy Kafter nevezetű vállalkozó volt. Kis, öszes, igénytelen ember, aki éppen csak ennek az ügynek az elintézésére szaladt háza valahonnan megszűröl, s mintha türelmetlenkedne. Végre is van az embernek egyéb dolga is. Tömértelen üzlet, amit mind le kell bonyolítani. Egy esomé asszony volt még a szobában. Egy egészen fiatal, aki finom, csipkekendőbe könyezett és sokszor emlegette a kedves nénit. A férj ilyenkor idegesen nézett oda. Aztán volt ott egy öreg asszony, akinek az arcán azonban művészileg el voltak kenve a ráncok s akinek pompás kalapja alól éppen csak egy kicsit szürkébe játszó haj kukorodott elő. Egy másik asszony valami szegény rokon volt. Régimódi vikler volt a vállán s minden különösebb érdeklődés nélkül bámult maga elé. Őt is a kötelesség hozta ide és sűrűn nézte az órát, hogy mikor szabadul már. Volt ott még egy kis kövérkés nőcske is. Az a férjet szerette volna foglalkoztatni, s minduntalan mondtott neki valamit és mindig így: kedves Kafter. Ezen diszkrétan mosolygott az öreg hölgy. Egyszer aztán kijött az ápoló-testvér s minden oldalra meghajtván magát, átment a szobán. Nyomában az orvos jött s csendet intve a hölgyeknek, suttogva beszélt:

— A nagyságos asszonyon már nem segít a tudomány, de talán megkönnyíti utolsó perceit az ha maga körül látja azokat, akiket szeret. Tessék bemenni, de minél kevesebbet beszélni. Ha azonban ő mondana valamit, hát jól jegyezzék meg maguknak. Ez fontos néha. Hát ne fáraszták hiába.

A hölgyek egyenkint bevonultak, legutolsónak a szegény rokon maradt a sorban. Szőcsné. Kafterné is csak így hívta. Bágyadtan nézett végig rajtuk, amikor letelepedtek az ágy mellé, egyszerre azonban mintha érdekelni kezdte volna valami. Előbb csak bizonytalanul révedezett a pillantása az öreg asszony feje fölött, de aztán csillógván pihent meg a kalapon. Sokáig nézte s mormogott is valamit, amit azonban nem lehetett megérteni. Az asszony feléje hajolt s édeskés figyelemmel kérdezte:

— Mit mondasz, kedvesem...
A haldokló a kalapra bámult s elragadtatás és irigység telepedett ki az arcára.

— Gyönyörű — rebegte. — Egy kicsit igen is dus...
Ezt egészen tisztán meg lehetett érteni. Szőcsné is odaha-

jolt s aztán a kalapra pillantva, valami, cselédhez illendő alázat- tal igyekezett kedvében járni a haldoklónak, amikor igazat adott neki. — Csakugyan, — mondta — hanem a nagyságának ilyen kell. Ami sokat takar és egy csöpp árnyékot vet az arcra is.

A másik asszony átbámult az ágy kékselyem paplana fölött s előbb meghökkent a váratlan támadásra, de aztán elnézett a Szőcsné feje fölött. Összeszorította a fogait s egy hangot se felelt. Közöttük a beteg azonban föltámaszkodott a fél karjára s kérdőleg nézett mind a két asszonyra. Szőcsnének még mintha intett volna is, hogy csak előre. Uszította, mint a harapos kutyát, s megerőltetve a szemeit és az agyát, leste, hogy hogyan fog elsápadni a kenőcs alatt is a hiu vénasszony. Szőcsné azonban mintha egyebet gondolt volna. Ugy látszik, hogy nem volt elége tele epével, éppen csak a szegénység mérge ágaskodott benne a módosabb elen. A haldokló asszony arcán látható volt a bosszúság, amikor lassan Szőcsné felé fordította a pillantását s látta, hogy az körülbámult a szobában s aztán, mintha elszégyelte volna magát, a paplannra sülte le a szemeit. Elhaló hangon éppen csak annyit sóhajtott oda a szép kalap alatt némán figyelő asszonynak:

— Bizony, téged is csúnyán megtépett az idő, édesem... — S hirtelen Szőcsnéhez fordult, és ha nem lett volna végképpen fogytán az ereje, talán a hajába markol. Anyira dühbe hozta az, hogy most a jó barátnőjének nem mondogatott oda ő helyette. Utóljára. Mert arra, hogy bizalmasan csevegve marják egymást, már többé nem lesz alkalmom. Bágyadt, le-lecsukódó szemei mélyéről káröröm villant elő, még suttogott, maradék erejét nagyon kimélve szólott:

— Szőcsné, hajolj ide. Közlebb, hogy halljad. Megemlékeztem rólad a végrendeletemben.

Az asszony arcát ellepte az öröm. A másik ebben gyönyörködni látszott, s mintha magában mulatva fürkészte volna a nagyszerű hatást. A harmadik asszony, a szép kalap alatt, nem figyelt oda. Nem érdekelte a végrendelet. Azon mérgelődött még mindig, hogy ez a rongyos asszony, a cselédforma, bántani merete. Szőcsné titkolni igyekezett kitoró örömét s meghatottan rebegte:

— Te mindig jó voltál, Teréz.

— S annyit legalább megengedett magának, hogy a betegől elfordulva, diadalmasan nézzen végig a többin. Talán gazdagabb lesz, mint akármelyik. Valamelyik emeletes házra gondolt. Volt ilyen a haldoklónak több is. Egyet neki hagyott. Vége a nyomorúságnak, a pletykahordásnak, kegyelembarátságának. A haldokló azonban most már eltorzult arccal, vigyorogva suttogott neki tovább.

— Neked hagytam a szürke nagykendőmet. Azt neked ki kell szolgáltatni a hagyatékomból...

Szőcsné rámeresztette a szemeit, s most már nem türtöztette magát, dühben remegve beszélt bele a haldoklónak még vigorgóbbra vált arcába:

— Ó, te hitvány személy, te... Hát ezért használtál ki úgy, mintha a belső cseléded lettem volna... Ez a jutalom... Ó, te hitvány...

Most a jóbarátnőn volt a sor, hogy közeléjpen:

— Ne igazassa a beteget.

BABAVÁSÁR

Vannak közöttük szőkék, feketék
Emennek itt a szeme kék,
A másiké setét,
Miként az éjjel.

A hajuk barna, a hajuk arany.
S mindnek mosolygó arca van.
Mosolygó, gondtalan,
Viruló, rózsás.

A hajuk arany, a hajuk selyem...
S szólnak, ha nyitjukat lelem,
Imigyen: "Sze-re-lem.
Te csu-nya bá-csi!"

Babák... Szendén tekintenek reám.
Törékenyek, mint porcelán,
Üdék, mint szüzeány,
S ah, oly fehérek!

Versek... Szavuk csilingel, érzem.
Ez arc, ez ajk, e szem —
Ez arc, az ajk, e szem —
S belül? Fűrészpör.

GELLERT OSZKÁR.

A haldokló asszony ujra könyökölt a párnára, s gyönyörködött a gyilkos villantásokban, amik a szép kalap alól átjárták a most már némán összegubbaszkodott, reménykedésében porig alázott, mozdulatlan, fakóarcú asszonyt. Megelégedett pillantása mintha azt mondta volna, hogy: no ez is megkapta a magáét. — Valami azonban egyszerre figyelmzett arra, hogy mi vár rá. Az ápolóné bejött s az ágyhoz csoszogva, ünnepélyes ábrázattal szólott:

— A tisztelendő ur itt van.

Az asszony ijedten hebegett: — Még nem. Még nem. — S valamicskét emeltebb hangon szólott rá a még mindig az ágy mellett gubbasztó ócska viklere: — Szőcsné, adj másik kabátot reám. A fodr... — Iszonyu, görösös köhögés jött rá s aközben intett egy elalvó pillantással az ágy mellett a székre, hogy ott van. Szőcsné mint egy masina, lélek nélkül, tisztán csak a megszokás igája alatt, segített neki. Lehuzta róla a gyűrött hálókabátot, még egy szánakozó pillantást is vetett az összehorpadt, nyomorult testre, s ráadta a friss kabátot. — Azalatt az asszony még körülnézett a szobában, s a fiatal leányra tapadt a pillantása. A hang után találta meg. Azt tudniillik az ágy feje mögé húzódva, még mindig csendesen sirdogált és panaszosan suttogott: édes néni... Az édes néni hirtelen végzett vele. Még a kezét is fölemelte, s feltartott, átlátszó mutatoujját meglóbázva a levegőben, úgy vigyorgott reá, mint az imént Szőcsnére.

— Te se kapsz semmit. Te szeretsz... szer... anélkül is. Azt mondatad...
A leány oda se halgatott, csak arcát a tenyereibe temetve zokogott. Az asszony felült az ágyban, egy pillanatig meglepetten bámult reá. Hirtelen elfordult azonban, mert az ágy lábánál megsuhogott egy ruha. Azt hitte, hogy a pap, s rémülten nézett oda. Amint azonban meglátta a kis kövérkés, rózsaszín arcbrü élettel teli asszonykát, hirtelen megváltozott az arcifejezése. Boszúsággal nézett rá, s mint a ki még tartogat valamit, de már siet, türelmetlenül szólott arrafelé, ahol az asszonyka ült:

— Te meg az uramat nem kapod meg. — Pihent, erőt gyűjtött, hogy kimagyarázza magát. Levegőért kapkodott. Szőcsné megtámasztotta a tenyerével a hátát, s aztán tovább folytatta: — A végrendelet olyan, hogy nem kaphatod meg. Csak addig az övé a vagyonom, amíg meg nem házasodik. — Majdnem megfaldt, s most már alig lehetett érteni a szavát. — Értetted?... Pénz nélkül tönkre... megy... — Még egyszer körülnézett az egész társaságon, s elhaló, de diadalmas hangon szól: — Hogy tetszik? Menjetelek... Szőcsné indulj... Emlégesetek meg... nem voltam ostoba... Indulj... Csak beteg, de nem ostoba... Menj...
S hátraesett a párnára.

— Te se kapsz semmit. Te szeretsz... szer... anélkül is. Azt mondatad...
A leány oda se halgatott, csak arcát a tenyereibe temetve zokogott. Az asszony felült az ágyban, egy pillanatig meglepetten bámult reá. Hirtelen elfordult azonban, mert az ágy lábánál megsuhogott egy ruha. Azt hitte, hogy a pap, s rémülten nézett oda. Amint azonban meglátta a kis kövérkés, rózsaszín arcbrü élettel teli asszonykát, hirtelen megváltozott az arcifejezése. Boszúsággal nézett rá, s mint a ki még tartogat valamit, de már siet, türelmetlenül szólott arrafelé, ahol az asszonyka ült:

— Te se kapsz semmit. Te szeretsz... szer... anélkül is. Azt mondatad...

Épp egy éve történt. Egy szelesre való, de drágy uton belém ütközött Sándor. Sándor saj állapotban volt. Sohase lárt elött ilyennek. Ez a vidmény, élénk fiu most té lépkedett lecsüggesztett. A két keze — mint két vasnehedék a feköltőben. A kabátja nyitva. A félig, rendetlenül felhaj egyik cipőjének a szallabómolva.

Az egész ember le v gasztva. Be volt horpasztva egy láthatatlan óriási kérről nyomta volna a fejét me kiüledten, megkínzó multák az aszfaltot.

— Sándor, — kiáltotta Sándor, mi lett!

Megállt, rámnézett, lelt.

— Ne komédiázz. —

— mi van veled, beszélj.

— Mi van velem, —

Sándor — mi van velem, esz a fene. Hát nem látam, esz a fene.

Az utolsó szavakat siránkozó hangon mondogyon megsajnáltam Sándor vittem a legközelebbi kánpusot itattam vele. Kiz persé alatt kifejtette az erős pünes és Sándor kezdett.

— Barátom, — mondta meg, hogy egy szerencsémot látsz magad előtt lomra méltó, buta dolgótám ma, egy olyan emélmárságot, helyrehozható ügyiséget, hogy sohase kiheverni. Egész életem szankodni fogok és csik fogamat, hogy ilyesmi ténhetett velem.

Jól ismertem Huszár közbeszóltam tehát:

— Látom már öregem nő van a dologban.

— Igen — mondta S mi lenne más. Nő, — é hozzá milyen nő.

Szegény fiu arca egy torzult a fájdalomtól. S

— Beszélj, beszélj S

— Azt tudod ugye nyáron négy hétig len Borszéken. A szüleim o

tak és azidén, az egész ságomat velök töltöttem

dehogy, csak velök aké teni. Tudod azzal u

Pestről, hogy no most, tet pihenek, nem udvar

sportolok, lustálkodni

Elhatároztam, hogy e

tök az ügyvédi vizsg

vébe járok az édesany

még azt is megteszem,

litizálok délutánoként

mal. Az első két nap

den.

A harmadik nap a

reggelinél föltűnt a lát

az asszony, a lányne

zem, Anna. Kegyetlen

san dobogni, kezdett

mikor megláttam. Mit

zam neked: egy nő, a

nagyobb mértékben e

és diszponálok. Kö

telt, de tökéletes fo

hosszu derek, de az

szony, ruganyos, ke

egy gummilabda. Sző

szeméb, tudod, olyan

Mutilated

Nervus Rerum

IRTA: CSÁTH GÉZA

Épp egy éve történt.

Egy szelesre való, de gyönyörű októberi nap estéjén az Andrássy uton belém ütközött Huszár Sándor. Sándor sajátságos állapotban volt. Sohase láttam az előtt ilyennek. Ez a vidám, kemény, élénk fiu most tétovázva lépkedett lecsüggesztett fejjel. A két keze — mint két súlyos vasnehezék a fekvő zsebeiben. A kabátja nyitva. A gallér félig, rendetlenül felhajtva. Az egyik cipőjének a szallagja kibomolva.

Az egész ember le volt horpasztva, be volt horpasztva, mint egy láthatatlan óriási kéz felülről nyomta volna a fejét. A szemek kidüledten, megkínzottan bámulták az aszfaltot.

— Sándor, — kiáltottam rá — Sándor, mi lett!

Megállt, rámnézett, nem felelt.

— Ne komédiázz, — mondtam — mi van veled, beszélj!?

— Mi van velem, — motyogta Sándor — mi van velem... hát ez a fene. Hát nem látod rajtam, ez a fene.

Az utolsó szavakat majdnem siránkozó hangon mondta. Nagyön megsajnálta Sándort, bevittém a legközelebbi kávéházba, pünesot itattam vele. Körülbelül tíz perc alatt kifejtette a hatást az erős pünes és Sándor beszélni kezdett.

— Barátom, — mondta — tud meg, hogy egy szerencsétlen barátot látsz magad előtt. Szánalomra méltó, buta dolgot csináltam ma, egy olyan emeletes szármárságot, helyrehozhatatlan együgyűséget, hogy sohasem fogom kiheverni. Egész életemben bosszankodni fogok és csikorgatni a fogamat, hogy ilyesmi megtörténhetett velem.

Jól ismertem Huszár Sándort, közbeszóltam tehát:

— Látom már öregem, hogy nő van a dolгодban.

— Igen — mondta Sándor — mi lenne más. Nő, — és de még hozzá milyen nő.

Szegény fiu arca egészen eltorzult a fájdalomtól. Sürgettem:

— Beszélj, beszélj Sándor.

— Azt tudod ugye, hogy a nyáron négy hétig lenn voltam Borszéken. A szüleim ott nyaraltak és azidén, az egész szabadságomat velök töltöttem. Azaz dehogy, csak velök akartam tölteni. Tudod azzal utaztam el Pestről, hogy no most négy hetet pihenek, nem udvarolok, nem sportolok, lustálkodni fogok. Elhatároztam, hogy erőt gyűjtök az ügyvédi vizsgára, kedvébe járok az édesanyámnak és még azt is megteszem, hogy politizálok délutánoként az apámmal. Az első két nap ment minden.

A harmadik nap azonban a reggelinél föltűnt a láthatáron ez az asszony, a lánynevén nevezem, Anna. Kegyetlenül hangosan dobogni kezdett a szívem, mikor megláttam. Mit magyarázam neked: egy nő, akire a legnagyobb mértékben diszponáltam és diszponálok. Középtermű, telt, de tökéletes forma. Kissé hosszú derék, de az egész asszony ruganyos, kemény, mint egy gummilabda. Szőke haj, kék szemek, tudod, olyan lilába át-

menő kék, amelyik este mindig könnyesnek tetszik. Rohantam a fürdőitkárhoz. Kitudtam róla mindent, amit lehetett. Férjes asszony, egy barátnőjével van, tegnap érkeztek, olesőbb szobát vettek. A titkár még aznap délután bemutatott. Ettől kezdve én megszűntem jó fiu lenni. Mindig vele voltam. Két huncut kis kedves asszony volt a barátnőjével együtt. Még aznap annak is akadt udvarlója és így egyedül lehettünk.

Külön meg kell neked emlétenem Anna hangját. Rendkívül érzéki, csiklandós hangja volt, esengő és lágy hang, valami sajtóságos zamattal, ami a mélyről jő, a mellből vagy tudom is én honnan. Bizonyosan ismeresz ilyen hangú nőt.

Mit mondjak még neked róla? Bolondultam utána. Már a közel léte megmámorosított. Vágytam rá minden áron. Nem is volt nehézségem magam velem. Értelmes nő volt. Értette a szerelmet, érezte a vágyamat és izgatták az én izgalmaim. De kijelentette, hogy az urát nem szándékozik megesealni. A legörültebb flirtölések után is nyomban vig volt, dalolt. Egy csókban egy pillanat alatt föl tudott forogni, de rögtön kihűlt. Szóval, kérlek, értsd meg, hogy miért érdekelt engem ez a nő. Mert sajtóságos, veszedelmes, bájos kis állat volt, akihez hasonlót se láttam soha. Unikum. A harmadik hét végén már imádtam a kétségbeesésig. A negyedik hét végén, amikor vissza kellett jönnöm Pestre, csaknem sirtam a vágytól és a dühtől. Mert hiába volt minden mesterkedés — nem akart az enyém lenni. Miért voltam dühös? Mert éreztem, hogy valami sohase pótolható, valami csodadolgó mulasztok el és mert éreztem, hogy tetszem neki, hogy vágyik rám.

Nem szerettük egymást. Erről szó sem volt, nem is lehetett. De vágytunk egymásra olyan brutális nagy vágygal, amit csak a reggeltől estig szabadban való tartózkodás ad az emberbe. És ebben is volt valami szép. Semmi szellemi nem lehetett fölfedezni a viszonyunkban, merőben testi viszony volt.

Elváltunk. Az asszony vidéki. Elmondta, hogy Pesten nincsenek rokonai, az ura városi hivatalnok, semmi mód nincs rá, hogy találkozzunk, ha csak jövőre valami fürdőben nem. Mégis elkérte a lakásom címét. Esetleg megcsik, — mondta — hogy Pestre kerülök.

Visszajöttem. Elmult az augusztus. Azokon a meleg pesti éjszakákon, amikor hazafelé bandukoltam. Budáról vagy a Ligetből — a magános utcákon nem egyszer csengett a fülemben az Anna impertinens nevéte. Impertinens nevetés volt, tudod mint amikor valakit csiklandoznak. Különben nem leveleztünk. Még egy kártyát sem küldtem neki. Az ilyenben fatalista vagyok. Ha a szerencse kedvezni fog, s ha még kelleni fogok neki — mondtam magamban — majd találkozzunk. Elmult a szeptember is. Már csak ritkán gondoltam rá.

És ma reggel, barátom, kopog-

nak az ajtómon. Egy hordár lép a szobába. Anna küldte. Azt írta, hogy Pesten van és hogy tíz órákor találkozunk a Baross-téren, a keleti pályaudvar előtt, biztosan vár és az egész napot együtt töltjük. Erre, barátom, kiugrom az ágyból és eszeveszetteen öltözködni kezdek. A sógoromnál lakom. Elkövetem azt a mulasztást, hogy nem csinálom tervet, nem nézek órát, hanem vaktában sietek. Mikor felöltözöm, elrohanok reggeli és cigarettára nélkül egyenesen a borbélyhoz. Ott rögtön megborotválnak. Az egész idő alatt siettetem és izgatam a borbélyt, aki természetesen megvág. De ez semmi, amint fizetek, kellemetlen meglepetés ér. Őt koronám volt mindössze és néhány nickelpénzem. Gondolkozom magamban, mit csináljak. A sógorom már elment hivatalba, a nővéremtől nem akartam pénzt kérni. Híszén csak tegnap adott kölcsön husz koronát. Meg nem is szerettem visszamenni. Babonás vagyok.

Féltiz volt. Vissza kellett mennem és a nénemtől elkérni ezt az összeget. Mit tettem ehelyett? Nekiindultam a Váci-utcának. Azt reméltem, hogy ismerőssel találkozom, akitől kölcsönkérem a pénzt, azután sietve kocsira ülök és kihajtok a pályaudvarhoz és még ott találok, kire gondoltam; nem tudom, örült voltam, tisztára megzavart ez a váratlan fordulat. Nézem az embereket, keresek egy ismerős arcot, nincs senki. Leérek az Eskü-térig. Gondolom magamban, benézek az Egyetemre. Bizonyosan lesz valaki az előcsarnokban. Ekkor nézem meg újra az órát, pont tíz óra volt.

Mit kellett volna most tenni? Konflisra ülni, hazahajtani és a nővéremtől pénzt kérni. Nem, én ehelyett bementem az egyetemre, körüljártam a földszinti folyosókat, még a questurába is benéztem. Senki, senki. Gyilkolni tudtam volna. Pénz nélkül pedig nem lehetett elindulni, tudnillik ez a rögeszme gyökerezett belém. Kijövök az egyetemről, végigmegyek a Keeskeméti-utcán. Nézek, meresztem a szememet, szimatolok egy ismerős arcot. Nincs senki. Most jut eszembe az arany óraláncom. Erre futva, értsd ezt meg, futva visszazaladok a Ferenciek-terére a zálogházba. Négy ember volt előttem a becsüsnél. Legalább öt percet vesztettem. Végre rám került a sor. A becsüs azt mondta, hogy negyvenkét korona. Én erre fel-dühösödök, hogy a drága láncomért, amelyért az apám száz-husz koronát adott, csak ennyit

akarnak adni és szó nélkül ki-megyek. Ez volt a második óriási hiba. Most belátom, hogy el-végre ezzel az összeggel is egész jól el lehetett volna rendezni a házasságtörést, de akkor lehet-lennek látszott, hogy ezt a csodálatos és ezerszer vágyott nőt — hogy úgy mondjam — ne első osztályú módon tegyem magamé-vá.

Most még mindig lehetett volna hazahajtani. Negyed tizenegy volt. Nem tettem. Elindultam a Kossuth-utca felé a keleti pályaudvar felé. Azt gondoltam, hogy a Rákóczi-ut elég hosszú, biztosan találom ismerőst és még ide-jében ki is érek. Azzal vigasztaltam magam, hogy az egész Rákóczi-ut tíz perc járás. De nem ám akkor, ha az ember az utca mindkét oldalát figyeli. Három-negyed tizenegyre értem gyalog, rogyadozva az izgalomtól a Baross-térre. A pályaudvar előtti tér üres volt. Világos, hogy már elment. Vártam tizenkettőig, de minden remény nélkül. Rettentően éreztem magam. Átmentem villamoson Budára, megfürdöttem, megebédeltem, meg akartam menteni a napot és megakartam javítani a közérzemet, amely gyalázatos volt.

Ujabb óriási hiba. Haza kellett volna menni.

De csak délután négy óra felé kerültem haza. A nénem fogadott:

— Mi az, — mondta, — hogy egész nap csavarogsz, míg itthon minden félórán hordárok keresnek. Három női levelet kaptál. És ideadta a leveleket.

— Csak lassan, — mondtam magamban — csak lassan!

A szobámba mentem és ott olvastam el őket és azután sirtam barátom és ütöttem az aszfaltot. Ide héz.

Sándor három levelet szedett elő. Kávéházi levélpapírosra voltak írva valami komisz, apró, rozszul faragott ceruzával, amilyeneket asszonyok rejtegetnek a kis kézi táskáikban.

Az első:

Vártam fél tizenegyig a Baross-téren és egyik a Pannónia-étteremben fogom várni.

A második:

Kettő huszok indul a vonatom a kelet felé, a váróteremben még talán találkozhatunk.

A harmadik:

Megyek haza, sajnos nem maradhatok tovább, kár, hogy nem láthattam, tíz perc múlva utazom.

Háromszor is végigolvastam a leveleket. Nem vigasztaltam Sándort. Magam is majdnem el voltam keseredve.

HA MOST fizet elő a Magyar Hirlapra, megkapja még az 1918-dik esztendőre szóló pompás kiállítás, példátlanul értékes és gazdag tartalmu NAPTÁRUNKAT.

A Magyar Hirlap előfizetési ára:
Egész évre két dollár, fél évre egy dollár.
Canadában egész évre 3 dollár, fél évre \$1.50.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
2227 W. JEFFERSON AVE. DETROIT, Mich.

Két tanár ur

Az északi fény mintha halványabb volna. A hold is bágyadtabb. A besüppedt kunyhó papirablaka a legfényesebb pont a sötét moecarak táján. Mintha a hó is fekete volna. A két kis szamojéd emberállat jelekkel beszél egymáshoz a kunyhó előtt. Nem kell már a tüzre rakni. A tudós beteg férfi elmegy...

Bent a kunyhóban sipoló tüdővel szedi a levegőt dr. Suoho tanár ur.

— Szeptember van, — morgomogja magának. — Megöl ez a láz. Jó volna a napot látni. A szabadságom is csak október közepéig szól.

Rekedt hangon kiált ki már vagy negyedikszer:
— Megyünk, emberkék! Ne rakjatok a tüzre...

Mennek... A két kis láda volt a súly csak. Dr. Suoho tanár ur bundástul, mindenestül egy kis fázó pelyhe a szánkón. A két kis szamojéd vagy a kutyáknak segített, vagy szaladt a szánkó után. Egész a városig. Itt új utazás várt dr. Suoho tanár urra. Valamivel emberibb. Nem is bírta volna már tovább. Az Obi mellett a moecarak minden mérge az ő gyöngye kis testébe pólyálta magát. Az első finn állomáson mégis úgy érezte, hogy most az új Caesar jött haza. Szinte leste, nem várja-e triumfáló tomeg. De két levél várta csak. Az egyik Helsingforsból jött s itt hever már két hét óta. Sieszen a tanár ur. A főigazgató ur nagyon haragszik a hosszú szabadság miatt. Ezt a levelet a gimnázium igazgató írta. A másik ismeretlen ur, dr. Kovács Mór, középiskolai tanár, egyetemi magántanár, ki üdvözlő nagyhirü kartársát, a tudós dr. Suoho tanár urat s most a tommerforói kórházban fekszik. Boecásson meg neki a nagyhirü kartárs. Ő elébe akart utazni, a lappok közül jön, de levette lábáról a kór. Nem tudna meggyógyulni s házába visszatérni sem, ha nem beszélhetne a híres dr. Suohóval...

Dr. Suoho tanár ur Tommerforónak vette utját. A ládát hazaküldte. Legalább öt szenzációs, tudós könyv születik meg bizonyosan azokból a ládákból. Az uton pedig százszor fölmondogatta a nevet:

— Dr. Kovács Mór... Magyar. Persze magyar...

De csak sokára emlékezett. Egy berlini tudományos lapban, amelybe ő is írogat. Ott olvasta. Most már emlékszik. Hát magyar?...
Betegét ment látogatni s illedelmesen el akarta felejtetni, hogy reá is alighanem néhány havi kórház vár.

Egy orvos, a kitől kérdezősködött dr. Kovács Mór után, rákiabált, hogy alig áll a lábán, miért nem fekszik le.

Dr. Suoho vagyok, — hebegte gyáva büszkeséggel.

A doktor nem ismerte, de bevezette a magyarhoz. Ez is lázas volt. Csontváz ez is. De örült.

Valósággal feléledt. És hamar ismerték egymást. Alkonyodott. A csupasz, fehér, magas falu, keskeny cella homályos. Az ab-

lak erős, nagy, jó de átengedett valamit a kis északi ország fagyosságából. Néha összeereszkedett a két különös sovány ember, kik jöttek még szomorubb tájakról, lappok és szamojédek földjéről...

— El fognak csapni otthon, — nyögte a magyar.

— Husz éve dolgozom pedig. De nem fogják elhinni, hogy beteg vagyok. Otthon, nálunk, csak rendes egyetemi professzoroknak hisznek...

Dr. Suoho fölnezt az ablakra. Künn már sötét volt egészen. A fejével, forró, fájó fejével bölintott lassan, megértően.

— Berlinben ismernek, — nyögte tovább a magyar. — Még Londonban is. Otthon csak türnek. Nem szeretik, hogy utazom, hogy könyveket írok. Azt mondják, mániákus vagyok...

Most esőndesség lett, de egyszerre két beteg tüdő sipolt össze. Aztán dr. Suoho tanár ur kérdezte:

— Kicsi az a város?

— Kicsi.

— Hogy élnek a magyarok?

— Nem élnek, de élni akarnak most nagyon. Ezt esinálják. Régen esinálják már ezt, de most újra esinálják. Aztán e nagy szándék mellett meghal minden.

— Meghal, — dűnyögte utána a finn. — Ott is, — dűnyögte tovább. — Kevesen vannak ők is és csak zenebonára termettek ők is. Nagy fátum. Bele lehet egy kicsit örülni is.

Ezt már félig föltápáskodva sóhajtott a finn. Egy kicsit félrevonta a lámpaernyőt. Most néztek meg egymást. Dr. Suohonak egészen germán feje volt, de különösen sárgásfényű, keleti szemekkel. A magyar sem volt turáni arc. Magas homlok, fekete szemek, merész orr, finom ideges száj. Szinte betegesen értelmes és betegesen élő arc mind a kettő.

Aztán tovább folyt össze a sipoló tüdőkből a két fáradt hang.

— Én nem kerülhetek soha egyetemre. Nagyon jól beszélék svédül. Német lapokba írok. Ez a honfitársaim előtt bűn. Irtam vagy tíz finn könyvet és nem tudok oroszul. Ez meg a hatalom előtt bűn. Hivnak ki Németországba, de nagyon szeretem ezt az én kis kegyetlen, fagyos hazámat. Odahagytam már érte ősi vallásom is. Zsidó voltam, evangélikus vagyok már. Csodálatos kis nép ez, szívós, őstüzi, elfogaszthatatlan... Az én népem...

— Az enyém is, — sóhajtott a magyar. — Csak a gondolkozástól fél még. És zavaros még a lelke. De ki fog forrni... Aztán én nem is akarok semmit. Majd másképpen lesz valaha. Most még szerencsétlen ott nálunk, a ki csak dolgozni tud. De nem lesz mindig így...

— Hiszen egyetemi magántanár?

— Az vagyok. Ennyire már tartunk. A kinek gyűlölt a valása s e mellett lármázni sem tud, vizsgatálasképpen hozzájuthat

KLÁRI NÉNI

Én nem tudom — sóhaj Klári néni, —
Mire venni, mi dologra vélni,
Hogy most mindent megváltozva látok:
Magamat és az egész világot.
Ha az ajtón csinos urfi jön bé:
Nem szökik a vér arcomba többé,
És ha csókrul olvasok regényben:
Nem kezd mindjárt csiklandozni vérem.

Hogy változik, hogy fordul az élet!
Megváltozott bennem is a lélek,
Hangos vigság csak terhemre válik
S szívem csendre, nem bálokra vágyik.
Jobban illik a konyhába lennem
Mint forognom fényes bálteremben,
Ugy se nékem hegedülnek ottan,
Min régente fiatal koromban.

Nem is tudom, én változtam-é meg,
Vagy a nap lett hidegebb, sötétebb?
Csak azt tudom, érzem, hogy a rózsá
Nem nekem nyit — husz esztendő óta.
Az udvarlók hizelgő beszéde
Rég elhangzott; — vége, vége, vége!
Férfit látva, nem tüzel az arcom,
S éjjel mást nem művelek, csak — alszom.

REVECSKY GYULA.

ehhez a címhez. Szép cím, sokat dolgoztam érte, de ettől a címtől most elvehetik a kegyeremet. Ugy mennék már. De az orvosok még vagy három hétig nem engednek. Lapok jönnek hazulról. Lángolni készül az ország. Most újra az élő szándék vad áramlása csapott ki az én népből. Ilyenkor még kevesebb szükség van az olyan emberekre, mint én. Beszélni, lármázni kell most ott. De vágyom mégis melléjük, közejük...

Ismét bölintott szédülő, fájó fejével a finn. Németül beszéltek eddig. Most dallamosan finnül, szinte meghatottan citált valamit. Talán a Kalevalából. Talán a saját megtelt lelkéből. A lázas, beteg magyar folytatta:

— Ugy vélem néha, hogy jó, szép, áldott dolog beleszületni egy, kicsi népbe. Az ember sokat szenved legalább, de meg sokat is kell hinnie. Jó ez, áldott ez. Több ez életnek, mint egy meghízott; nagy népbe esepenni s észre se venni, mint élte ki magát az ember. Ugy-e, igaz.

Suoho tanár ur északi fényt látott e pillanatban. Érezte kunyhója hidegét, a fagyos moecarak levegőjét, a nyirkos sötétséget. Hallotta a farkasok ordítását. De gyertyájának fénye mellett egy idegent is látott a kunyhójában. Egy magas homloku, lázas, fekete szemű idegent, kit még mesz szebből, egy másik kis mostoha országból kergetett ki nagy szomszúsága... Sokára választott csak:

— Igaz... Ha majd hazamegy, írja meg, hogy fogadták. Én is írok önnek. Ha könyvet ír, küldje el. Én is elküldöm az enyémet. Írja meg, nem változik-e ott már a világ. Itt sokára fog megváltozni...

Egy orvos jött s jelentette, hogy a beteget nem szabad tovább fásasztani.

A két lázas, elgyötört ember fogadkozva, könnyezve bucsuzkodott. Mintha mindig ismerték volna egymást. A sápadt finn hold megvilágította a szédülő, támolyogva lépdegelő Dr. Suoho tanár ur alakját. Lámpák is estek az utba. Suoho tanár ur megállott egy lámpával. Valamit érzett olyan erősen, ahogy soha még. A kérdések kérdése szakadozott elő a lelkéből:

— Miért?... Miért?...

Aztán a kórházi ember jutott az eszébe, a ki csaknem olyan pokoli útról jött, mint ő, beteg, de vágyakkal, tervekkel s a ki úgy áhitozik az ő népe után, melynek pedig más a lelke, mint az övé. Mikéntha az ő népének is más lelke volna. De ez a gondolat erőre is hozta. Kocsiba ült, hajtatott a vasúthoz. Megy haza. Sietni kell, dolgozni, hogy bámul majd az egész német katedrális világ az új nagy dolgokon, miket ő hozott, az egyszerű kis finn ember az Obi mellől, az északi fény, a fagy, a sötétség, a moecarak rettenetes világából...

...Akkoron éjszaka, a fagyos Tommerforóban, a sápadt finn hold fényében két tanár ur miatt ujjongania kellett két kicsi nép géniusának, ha a kicsi népeknek is vannak géniuszai...

A biró megáll és int a pecérek, hogy menjenek előre az agarakkal. Amint így visszafordul, Bogdány Balázs egyszerre szembe találja magát Balsai Klárikával. Egy jóvavaló ifju mit tesz ilyenkor? Megsodortja a bajuszát, odangett a kisasszonyhoz, aki most tiszteli meg először az agaraszony-sapkáját, illedelmesen köszön. Klárka megbicegni a fejét s ezzel a biró vissza-

mutathatják, milyen eredményteljes gyantázástak a torkukat, most majd meg-nehány ifju sarja a biró mögött. Egész éjszaka indul utra a terebélyes Balsai-családtá hangbéli támogatói is vannak, — éppen még egyszer nekifut. Ami pedig azt illeti, még ha megdöglött is az az agar, akkor is utolsó: ha ő kiereszti a „hajra Kormos!” ezek mindjárt ordítani! No de a Náci se az pu, macskanadrágos sarj; — hogy fognak familia, vagy egy tucat pirospozsgás ké-

Reggelre olyan volt, mintha malom keveke alól került volna ki. Balsai Náci vissza-visszamez a harsabban sznu pecére s aztán a Bărăndiak után kemel. Azok most indulnak éppen a tulsó oldalról.

— 25 —

egy derék nyul és zsinóregyenesen tartott délnek.

Balázs fölemelte az ostorát, rámutatott a guruló bencére és hanyag eleganciával ennyit mondott:

— Hajrá..

A két pecér eleresztette a zsebkendőket és Kormos meg Bodrogek megpillantván a nyulat, rétesként elnyulva vetették magu- A gyalogos pecérek úgy ordítottak, mint a nyuzott sakálok.

— Hajrá, Kormos!

— Hajrá, Bodrogek! Hajrá!

Az agarak ugyan pillanat alatt eltűntek látókörükből, de a két visszamaradt legény csak kiabált, kiabált, elintén vadul, aztán elnyujtva, majd szaporán, végül elkeseredvén, mintha Buda dülne meg szemük látára. Végtere már nem tudtak ordítani, torkuk kimerült s ekkor a földhöz vágták a süvegüket és legalább elgondolták, hogy: Hajrá, Kormos, hajrá, Bodrogek!

Balázs paripája szépen szökött egy-kettőt, aztán megadta magát gazdája kezének és hegyezett füllel, készen rá, hogy minden pillanatban ahogy a helyzet megkivánja, jobbra-balra forduljon, vágatott az agarak után. A biró mögött olyan csatazaj volt, hogy ahány nyul egy kilométernyi távol-

— 28 —

A derek cimos általános izgatottság kö- se jó szövert, se szakajtónyi aranyért! nek van illesztéle, dehoggy adja oda másnak, kát ányalabolja. Ritka az ilyen agar s aki- haft s ugy rohan rá a nyulra, hogy a dere- kezettnek látja az időt, egyszerre keresztbe- par lépésnyire oldalra fut s amidőn bekövet- bizonyossága, amikor is az üldöző a nyultól agar erejének és itélőképességének legszébb- hogy ami most fog történni, a mesterfoga- Micsoda izgatottság támadt erre! Világos, ni az aldozattal.

— Hajrá! — mondották, azaz helyeseb- ben gondolták a Bărăndi-futk és tényleg Bodrogek nem hagyta magát s míg Kor- mos is elhajított egy kissé a vágásnál, most ő ment föl a nyulhoz s már egy volt, hogy éri, amikor egyet gondolva és jobbra húzóva, parhuzamos vonalban kezdett fut- tartva s teljes erőfeszítésre bizza bizza a zepette vitte keresztül tervét. Szemmel A derek cimos általános izgatottság kö-

— 32 —

— 29 —

ságon volt, az mind fölkelte és megrémülve szaladt a szélrózsa különböző irányában. Ha a Bărăndiek ordítottak, a Balsaiak bögtek, ha a Bărăndiak rikoltoztak, a Balsaiak hörögtek s az ember itt méltányolni tanulta meg a történetirő nagy megilletődését, a melylyel a „vox diabolica huj! huj!”-ról referál... Szörnyű volt a csatazaj, de ha igazságosak akarunk lenni, úgy a pálmát benne Balsai Nácinak kell odaitélni. Böszülten, mint a királytigris, ha vérszagot érez, kiabált, krárogott, prüszkölt, huhogott, tombolt, s ostorával sűrűn, irgalmatlanul csépelte a szegény tarkát, amely dühében majd megpukkadt és úgy csóválta a farkát, mint a szélmotola, de mukkanni nem mert.

A nyul egyenesen futott s az agaraknak nagy darabot kellett jóvá tenniök, hogy közelébe érhessenek. Amikor kiszabadultak volt a pecérek kezéből, a helyből gyorsabb Bodrogek vete át a vezetést, még pedig olyan iramban, hogy a fekete agar jó pár hosszal lemaradt. A tarka ló kapott is érte egypár jóféle bikacsököt, a Bărăndi-kölygek pedig büszkén ordítottak:

— Hajrá! Hajrá! Hajrá! Bodrogek!

A nyulat a nagy zaj is riasztotta és kettőzött sebeséggel iparkodott a nyalábi torony irányában. A lovaknak ugyancsak kel-

RE.

sokat
cimtől
veremet.
orvosok
nem en-
házulról.
Most
áramlá-
pemből.
szükség
mint én.
most ott.
gjük, kö-
ülő, fájó
beszéltek
n finnül,
t valamit.
alán a sa-
lázás, be-
hogy jó,
leszületni
ber sokat
meg sokat
aldott ez.
egy meghi-
enni s ész-
ki magát
zaki fényt
ezte kuny-
s moosarak
ötötéséget.
ditását. De
mellett egy
nyhójában.
lázás, fe-
t még mesz
is mostoha
ki nagy
válaszolt

hazamegy,
dták. En is
et ir, küldje
az enyémet.
ik-e ott már
fog megvál-

jelentette,
szabad to-
tört ember
ezve bucsuz-
dig ismerték
sápadt finn
a szédülő,
Dr. Suoho
ámpák is es-
tanár ur meg-
Valamit ér-
ahogy soha
érdése szaka-
ól:

ember jutott
saknem olyan
mint ő, bete-
l. tervekkel s
ő népe után,
a lelke, mint
az ő népének
De ez a gon-
a. Kocsiba ült,
oz. Megy háza.
zni, hogy bá-
z német kated-
nagy dolgokon,
z egyszerű kis
Obi mellől, az
gy, a sötétség,
tenetes világá-

szaka, a fagyos
a sápadt finn
tanár ur miatt
t két kicsi nép
a kicsi népek-
niuszai...

Balsai Náci pulykapáros lett, s természetesen fejbőverte a tarkát, mintha ő volna az oka a szegénynek. A szegény párnák már mindégy volt, a sok verés és sarkantyuzás elkecsertette, már se dühös nem volt, se ki nem rugott, csak ment kidühedt szemmel, tajtékzó szájjal előre, abban a csalfa reményben, hogy valamelyik aróknál gazdájával együtt kiron a nyakát. Az urak, mind mondóm, már csak hápogtak, az egyetlen, aki még kiabálni tudott, az Náci volt. Jól kipróbált torok volt ez az övé, kiseserezte a hűvös szabólesi szél. Amikor a többiek már csak suttoztak, ő még teljes hanggal bírta. És meg, szükség is volt rá, mert a Bodrogköz vágása után a nyul balra, Kormosnak hajolva futott, és Náci e fordulatra olyat rikantott agarára, hogy az remülten huzta be a farát és akkorát lökött magán, hogy egyszerre egy magasságban termett a círnóssal, amely az előbbi dühös vágásba foktelve minden erejét, csakhogy bukfenecet nem vett a tartón.

No hiszen, élénk lett most egyszerre a Balsai-csapat, már tudniillik, amennyire a viszonyok engedték, mert a szuszól bizony ok is kifogytak. De ha a hámszálak mind-

lett menni, egypár póni azonnal elmaradt s lovasuk minden iparkodása dacára nem tudtak előbbre kerülni. Balsai Klárka is csak egy ideig haladt a többiekkel, de aztán egyszerre megrántotta a kantárt és megállott. A két füle majd megsüketült a kétségbeesett lármától s látva, hogy meglett, dereshaju embererk egy szegény nyul mögött olyan elkeseredéssel hajráznak, akárha a haza megmentéséről volna szó, elmosolyodott s nem kért többet a mulatságból. Hiszen vannak az életben más célok is, mint a kutyákat nógatni és a lovakat sarkantyuzni: mi lesz, ha itt kiadjuk mind az erőnket és ambícióinkat? Egyszerre aprók lettek előtte az emberek s szép ajka körül gunyos vonás támadt.

A zöld vadászok elrohantak oldala mellől s a hájsza képe a távolban egyre kisebb lett.

A helyzet ezalatt a nyul mögött lassan megváltozott. Bodrogköz, mint a jó kilőtt nyúl, zsinórban érte el a nyulat s olyat csapott feléje, hogy a szegény bence szőre szertepült, akárha molyos bimdát poroltak volna ki. Ez volt az első pont, s Mátyás királyunk nem kapott olyan éjtent a Duna jegén, mint a círnóss, amikor a nyulat beérte. A Bárándi-fiúk az ostorúkkal integettek, a kalapjukat lengették és krákoztak

— Nem méltó ez ilyen két jó agarára, — fordul hátra és úgy Náci, mint az öreg Bárándi helybenhagyólag intenek. Amint Balázs visszapillantott volna, tekintete újra összecent a Klárkával a leány haragosan fordította el szemét, mert egészen véletlenül épp most nézgette a Bogdány urt zöld kabátját és barszonycsapkáját. És hogy annak éppen ebben a pillanatban kellett hát-rafordulnia, az elég ok a lovaszok. A csapat tovább halad; elől a lovaszok, szebkenedővel fogva át az agarak nyakát, hogy adott pillanatban rögtön szélnek ereszthessék őket, mögöttük az ifjuság, készen, hogy hajránal ok is nekivessék magukat. De a sors próbára teszi a türelmet, mit a jó regényíró, aki mentői későbbre odazza az érdekfeszítő helyzet elintézését. Még egy süldő nyul pattan föl a bíró lába előtt, de

— Nem méltó ez ilyen két jó agarára, — fordul hátra és úgy Náci, mint az öreg Bárándi helybenhagyólag intenek. Amint Balázs visszapillantott volna, tekintete újra összecent a Klárkával a leány haragosan fordította el szemét, mert egészen véletlenül épp most nézgette a Bogdány urt zöld kabátját és barszonycsapkáját. És hogy annak éppen ebben a pillanatban kellett hát-rafordulnia, az elég ok a lovaszok. A csapat tovább halad; elől a lovaszok, szebkenedővel fogva át az agarak nyakát, hogy adott pillanatban rögtön szélnek ereszthessék őket, mögöttük az ifjuság, készen, hogy hajránal ok is nekivessék magukat. De a sors próbára teszi a türelmet, mit a jó regényíró, aki mentői későbbre odazza az érdekfeszítő helyzet elintézését. Még egy süldő nyul pattan föl a bíró lába előtt, de

erre sem eresztik el a versenyzőket.

A lovasok leértek a kukoricás széléig, s aztán helyben fordulva, megint visszaléptettek északnak. Náci már kezdett türelmetlenkedni s olyanokat döfött a tarka oldalába, hogy az "öreg", amely pedig sok mindenre el volt készülve, beléhorkant. Széles pofája eltorzult a dühtől és szőre kezdett égnei állani; e pereben arra gondolt, hogy ha a lába hirtelen kézzé alakulna át, ő visszanyulna vele, megkapná Náci, s olyant lóditana rajta, hogy Balsáig meg se állana. De aztán hátrapillantott gazdája jobbájjára és meglátván a bikacsökből készült félelmetes fütykőst, ismét megjuhászodott.

Balázs ezalatt bevallotta magának, hogy a legfiatalabb Balsai kisasszony igen csinos leány. Hogy megüli a lovat és milyen jól illik neki a zöld kabát, meg a kockás angol sipka! És hogy tud haragudni: az arca kigyul és az orrcimpái megreszketnek. Aki nagyon tud gyűlölni, az nagyon tud szeretni, gondolja el magában a bíró, akinek van tapasztalata ezen a téren. De hát miért gyűlölné? Először életükbe találkoznak, gondolatba se vétett neki s talán ő se a legutolsó legény az agarászok közt? Amint így sodorgatta volna magában a dolgok tarka fonálát, százötven lépésre előtte felpattant

HÉT
Bo
Egys
épiteni
utolsó
közgyü
szett
főispán
nak ny
három
megye
litika,
kérdés
az ell
sem.
Kivé
örög h
na? A
bet se
hetven
tanult
—
tek el
kat,
száz?
miért
benne
zeg, e
tekint
Ilye
ván.
járja
szokt
szaka
törté
sikka
nia?
ember
lyeñ.
szobá
kőszü
pan
No,
lek.
Le
megy
Nagy
a su
taló
gyül
rül
a s
pán
ezüs
rály
lett
mél
mir
fal
me
haj
kin
va
áll
mi
tör
dél
főz
ke
ra
hi
mu
át
M
tö
ka
te
u
lé
s
b
n

Bontják a megyeházat

Egyszóval: új megyeházat kell építeni; a régire kimondták az utolsó szentenciát még az őszi közgyűlésen. Persze, nagyon tették az mindenkinek. Mert a főispánnak tíz szobás, az alispánnak nyolc szobás, a várnagynak három szobás lakása lesz az új megyeházban. Az már nem is politika, hanem hazafiság, becsület kérdése nyilván. Nem is szólt az ellen egyetlen árva hangot sem, senki fia.

Kivéve Csörnök Istvánt, az öreg hajdut, de arra ki hallgatna? Az ilyen vén eseléd már egyebet sem tud, csak zsörtölődni; hetvenhét esztendő alatt annyit tanult.

— Hogy Isten ellen való vétek elbontani azokat a vén falakat, holott eltartanak még száz esztendőig is. Azután meg miért is? Hogy nem férnek el benne a nagyságos urak? Bezeg, elfértek hajdan, mikor még tekintetes urak voltak.

Ilyeneket beszélt Csörnök István. Kivált reggelként. Végigjárja a hivatalszobákat, a hogy szokta, negyven esztendő óta, szakadatlan. Kisöpörtek-e; nem törték-e ki az ablakokat; nem sikkadt-e el toll, kalamásis, lénia? Hogy annyi enyves kezű ember megfordul az ilyen helyen. S csak esőváltgatja a fejét, szobáról szobára és nagy, patkósözeges csizmája meg-megkoppan a folyosók téglakockáin. No, nem sokáig kopog, attól félek.

Legelőször is költözködik a vén megyeházából a tömördek írás. Nagy, tágas szekereken elcipelik a súlyos, avatag irattartókat, asztalokat, szekrényeket, majd a gyűlésterem drága ereklyéire kerül a sor: a koronás fejedelmek, a sarkantus, párduebörös főispánok aranyrámas képeire, az ezüstesipkébe öltözött fehér királyasszonyra, a ki legendává lett még életében... Eleget álmétködi Csörnök István, de mindhiába. A hatszáz esztendő falak egy reggelre végképpen megmúlnak. S akkor az öreg hajdu bekopogtat a várnagyhoz.

— Hát én hová legyek, tekintetes uram?

Az udvar végén rozoga ház van, kopott nádtetővel. Üresen áll már esztendők óta. Valaha, mikor még a tekintetes vármegye tömlőctartó is volt, nagy vaskondérokban kását, borsót, gombócot főztek s a kemencében sűrű, fekete kenyeret sütöttek ott — a raboknak. A rabok konyhájának hívják azt a házat most is. Oda mutatott a várnagy, az ablakon át.

— Ott ellakhatik kend szépen. Mig fölépül az új ház.

Csörnök István pironkodva süttötte le a szemét.

— A rabok konyháján? Inkább a szabad ég alatt, tekintetes uram.

S eserde en kisomfordált az udvarra. Már akkor az építő pallér ott rendezkedett. Plajbászsal, papirossal számítgatta a bontást s bizonyosan azt is, hogy mennyi zsindegy, téglá, gerenda

kerül ki a halálra ítélt megyeházából. Legelőbb is a zsindegyt szedték le róla, azután az ajtókat, ablakokat. Csúszáson álltak a kemény falak, mintha az elmulást, a esakányt várnák s a tető szuragott gerendái szégyenkezve meredtek össze, mintha le kívánkoznának onnan, a magasból, ők is. A pallér kiosztotta a parancsokat. Aztán ácsok, nap-szamosok és kőművesek lepték el a tetőt; úgy nyüzögtek fönn, a gerendák között, mint valami pusztító sáskasereg. Lenn, a háztól husz-harminc lépésre megállott a pallér s föltekintett rájuk tanakodva. Hogy ilyen nehéz munkába kerül elpusztítani azt a makaes, vén házat! Tán arra gondolt. Csörnök István odament hozzá.

A PRAKTIKUS AJÁNDÉK.

A Lipótvárosban — ahogy egyszerűen mondani szokták — visszament egy párti.

Ez még nem nagy dolog, különösen nem a Lipótvárosban, ahol a legtöbb házasságot tudvalévően nem az égben kötik. A szóbanlevő eljegyzés is anyagi zavarok miatt bomlott fel, de nagyon mulatságos körülmények között.

A házasságot mint megköendő szerelmi frigyét könyvelték el a társaságban, annál is inkább, mert a vőlegény vagyona köztudomás szerint jóval nagyobb, mint a menyasszony hozománya. Szóval a dolog a fiatallembertől éppen nem látszott érdek-házasságnak. A menyasszony családja részéről sem — egyideig.

A vőlegény minden istenadta nap reggelén egy szép nagy virágbokrétaival kedveskedett a menyasszonynak és minden délután — amikor személyesen megjelent jövődöbeli családjánál — egy nagy doboz Kugler-cukrot hozott magával.

Egy napon a menyasszony anyja félrehívta jövődöbeli vejét:

— Nézze, édes fiam — szölt hozzá nyájaskodó hangon, amelyben azonban bizonyos kesernyés árnyalat rezgett — ne küldögessen a leányomnak mindennap drága és haszontalan virágokat és ne hozzon mindig bonbonokat... Ha már kedveskedni akar neki: küldjön valamivel praktikusabb ajándékokat!

Praktikusabb ajándékokat! Ez a kívánság a gyauu mérgét esepgettette a vőlegény szívébe. Dühösen távozott és még aznap délutánján felküldött a menyasszonynak — hat darab Jaeger alsonadrágot...

Másnap pedig a jeggyűrűjét.

— Hát szétszedik, csakugyan, mester uram?

— Szét biz azt, Csörnök uram. — No, az ilyen munkán nem is lehet isten áldása...

A pallér csodálkozva nézett rá.

— Miért?

— Miért. Sohase látunk többet olyat, a mi itt volt.

A pallér a füle mellé dugta a plajbászát.

— Mi volt?

— Hát a nemzetország? Negyvennyoleban. A honvédség? Hetvenkettőben. Meg installációk idején a bandériumok? A táblabírák, a Minkeyek, Szentkirályiak, a Fáyak, meg a Bornemiszsák; a Csolthay, Török, meg a Torbágyi fiúk! Azok még urak voltak. Urak. Mégis elfértek.

A pallér vállat vont.

A MAGYAR PARASZT.

A magyar paraszt, tudvalévő, a világ legértelmesebb s legtisztességtudóbb parasztja. Ezt mindenki tudja, mindenki vallja. S tudja ezenfelül azt is, hogy ezt a derék parasztot orra alá dörgölik mindenkinek, a ki nem hatóságilag engedélyezett hazafiság szerint szereti a hazát. A magyar paraszt a mult és a jövő, a netovább és a mindtovább. Jó. Annál különösebb és észrevenni valóbb, hogy ez a dicső, ez a remek fajta minden esztendőben vármegye szám fordít háta hazájának s megy tengeren túl. Ennek, ugy-e bár, nyomának kell lenni abban az irodalomban, melyre hivatalból nyomták rá az elismerő bélyeget, hogy csak ez a magyar, ez az igazi? Nos: nincs. Igen szép könyvek és novellák szólnak arról, hogy eszik, hogy' alszik, hogy' szeret, hogy' vásárol kaszát, hogy' betegszik meg, hogy' hal meg vagy hogy' gyógyul meg a magyar paraszt. De sehol sincs megírva, hogy' éhezik a magyar paraszt, hogy' lázad föl, hogy' susorog benne a gyűlölet, hogy' szánja rá magát, hogy itt hagyja ezt a földet, melyhez beteg szerelem köti minden porcikáját. Az ur meg a paraszt a mi elbeszélő irodalmunkban még mindig a régi olajnyomatatos stílusban lakik és mosolyog együtt, a szó minden értelmében kinyalt rokokó bájoságában. Egy esőp izzadság nem párállik, egy esőp igazság nem öklözködik ki ebből az ártatlan költészetből. A magyar politikusok úgy politizálnak, mintha a harmincas években élnek, s a magyar írók úgy írnak, mintha a magyar paraszt és a magyar birka otkolonyban fürödne. Csak orruk ismeri a magyarságot, a mint alája dörgölték, de szemük még mindig nem tanulta meg, hogy meglássa.

(Ignotus)

IRTA: LÖRINCZY GYÖRGY

— Urak lesznek itt ezután is, Csörnök István fitymálva esőváltta meg a fejét.

— Urak! A kik csak engedelmeskedni tudnak, pedig sokszor azt sem tudják, hogy kinek! Amazok parancsoltak!...

Akkor ért oda hozzájuk a vicispán, Párdányi Miklós. Éppen jókor. Bizonyosan a bontást jött megnézni. Az öreg hajdu süvegelve köszöntötte és tisztességtudóan félreállott. De a vicispán odament hozzá s megveregette a vállát, a hogy az ilyen régi eselédnek szokták.

— Mit morog kend, öreg?

Csörnök István megsanyargatta kezében a hajdusapkát.

— Hát, csak sajnálom, nagyságos uram, én is.

— Ezt az ócska házat?

— Azt. Meg az ócska világot. A vicispán mosolyogva nézett rá.

— Sohse bánja, öreg! Különb lesz az új, szebb is. Nekünk is, kendnek is.

A vén hajdu szeme könnybe lábbadt.

— Elhiszem, nagyságos uram. De ilyen erős nem lesz, mint a milyen ez volt!...

Még egyebet is akart mondani, olyanformát, a minőt az építő pallérnak az imént mondott, de félbecsuklott a szava hirtelen. Olyan ismerős, mégis különös hang ütötte meg a fülét. A megyeházi öreg harangé, a mi megcsendült fönn, a bomladó tetőn. Valami pajkos kőműves-mas rángatta a kötelét, a ki észrevetve, hogy ott felejtették a gerendák között. Az öreg hajdu meglepődve tekintett föl s megállottak a munkások is és abbahagyták a bontást. S a harang esengett, sze liden, szomorúan; mintha utolsó kongásával a megyeház tüzes lelke is elszállana, messze, szanaszét, ki tudja hová? Valaha, régen, mikor így megkondult, daliák, tekintetes, nemes és nemzetes urak sereglettek össze a szavára! Atillában, sarkantus esiz mában, kipirult arccal. Meg fönnen dobogó magyar szívek... S ime, mintha most is, utoljára tán, előrobognának és odaállanának. Nem a vicispán, hanem az öreg hajdu mellé...

És Csörnök István leveszi a fejéről a hajdusapkát; magásra nyújtja öreg kezével, úgy integget föl, a tetőre, feleletképpen a harangszónak. Aztán megindul, a kapu felé.

— Hová megy, öreg? — kiált rá a vicispán.

— Pihenni, nagyságos uram. Nekünk már harangoztak.

Sarkon fordult s fáradtan tipgett ki a megyeház kapuján. A harang csak kongott, kongott utána és utána nézett a vicispán is. Valami szomorúság fogta el. Ugy érezte, mintha temetésert volna. Mintha azt a hetvenhét esztendő öreg hajdut temetnék, a kinek most a rabok konyháján akartak szállást adni. S a kívül együtt elmennek a Minkeyek, Szentkirályiak, a Fáyak meg a Bornemiszsák; a Csolthay, Török meg a Torbágyi fiúk is... Mert a régi megyeházán már el nem férnek.

AZ IDŐGÉP

IRTA: H. G. WELLS.

Örülésre vezet. Nézz a szemébe ennek a világnak. Fürkészd ki, figyelj meg, légy óvatos, ne hamarkodj el véleményed. Végül ráakadsz mindennek a nyitjára. Majd hirtelen eszembe ötlött a helyzet humora: éveket töltöttem tanulással és munkával, hogy eljuthassak a jövőbe, s mikor odajutottam, szorongó szenvedélyességgel szeretnék szabadulni belőle. Soha ember oly bonyolult és oly reménytelen esapdát ki nem eszelt, aminőt én a saját magam számára készítettem. Bár magam voltam az oka, nem tudtam magamon segíteni. Hangosan felkacagtam.

Amint a nagy palotában járkáltam, úgy látszott, hogy az apró emberkének kerülnek. Lehet, hogy csak képzelődtem; de az is lehet, hogy összefüggött a dolog a bronzkapuk kalapácsolásával. Csakhamar megbizonyosodtam arról, hogy tényleg kerülnek. Jónak láttam a közönyöst adni s nem üldöztem őket. Egy vagy két nap múlva minden a régi kerékvágásba fordult vissza. A mint csak tellett tőlem, tanulgattam nyelveket s emellett folytattam erre-arra a nyomozást is. Vagy elkerülte figyelmemet valami rejtett finomság, vagy pedig szörnyű egyszerű volt a nyelvük — csaknem kizárólag konkrét főnevekből és igékből összeállított. Úgy látszik, elvont fogalmakat alig, vagy egyáltalában nem ismertek; képes beszéd-móddal csak elvétve éltek. Mondataik rendszerint egyszerű, két-szavu mondatok voltak; s nem voltam képes sem kifejezni, sem megérteni egyebet, mint a leg-egyszerűbb mondatokat. Eltökéltem, hogy az időgép és a szfinx alatt levő bronzajtók titkának gondolatát egyelőre emlékezetem legrejtettebb zugába temetem, míg majd, amint tudásom egyre bővül, természetesen módon el nem következik a feltámadás pillanata. De érthető, hogy valami belső ösztön odaláncolt pár mértföldnyi átmérőjű körbe, megérkezése helye körül.

VIII.

Magyarázat.

Amennyire elláthattam, az egész világ ugyanazt a buja gazdaság varázslata elem, mint a Themze völgye. Minden dombrol, bármelyikre másztam, ugyanannyi ragyogó épület, ugyanaz a véghetetlen anyag- és stílváltozatosság tárult elém; az örökzöldnek ugyanazt a bozótos sűrűjét, ugyanazokat a virágos fákat és fás harasztokat láttam. Itt-ott víz esőlogott, mint az ezüst; távolabb hullám-alaku kék dombok emelkedtek, beleolvadva a mennyboltozat derűjébe. Saját-ságosan vegyültek bele a fáj tarkaságába — s le is kötötték csakhamar figyelmemet — mindenfelé a körálatu kutak, amelyek többnyire — úgy tetszett — nagyon mélyek voltak. Volt egy a mellett a hegyi ösvény mellett is, amelyet első sétámon végigjártam. Mint a többi, ezt is finom mivű bronz-szegélyzet körítette s kis kupola védte az eső ellen. A mint e kutak mellett ülve bele-

néztem szuró sötétségükbe, viz-esillogásnak nyomát sem láttam s az égő gyufa sem tükröződött bennük vissza.

De valamennyiből különös zubbogás, nagy gép zakatolásához hasonló hang hallatszott ki s a gyufa lobogásáról észrevettem, hogy a kutak torkán szüntelenül légvonat áramlik lefelé. Beledobtam egyik nyílásba egy darab papírt. Nem lebegett lassan lefelé, hanem mintha valami bekapta volna, hirtelen eltűnt szemem elől.

Egy idő múlva kapcsolatba hoztam e kutakat a lejtőkön itt-ott emelkedő magas tornyokkal: mert ezek fölött gyakran úgy megesillant a levegő, mint forró-ság idején kiaszott partok fölött. Mindent egybevetve, az az erős sejtetem támadt bennem, hogy a föld alatt hatalmas szellőztetési rendszer lehet, melynek valódi jelentőségét bajos volna kitalálni. Eleinte azt gondoltam, hogy e kis emberek egészségügyi szervezetével függ össze. Ez a következtetés észszerű volt, de teljesen hibás.

S itt be kell vallanom, hogy az egész idő alatt, amelyet e valószínű jövő világban töltöttem, fölötte keveset tudtam meg a csatornákról, a közlekedési módokról s más efélékről. A jövő-dő korok amaz utópiászerű látomásiban, amelyeket olvastam, tömegtelen apró részletet találtam az épületekről, a társadalmi szervezetről s több eféről. De míg ily részleteket könnyű összeállítani ott, ahol az egész világot egy ember képzelemre teremt, addig tisztára hozzáférhetetlenek az eleven utazó számára, aki oly érzéki valóságok közé kerül, aminőkre én bukkantam. Gondoljunk csak arra, minő mesét vinne haza törzsének Londonról egy teltívér középafrikai néger! Mit tudhatna a vasút-társaságokról, a társadalmi mozgalmakról, a telefon- és telegraf-sodronyokról, a földosztó-társulatról, a postautalványokról s más efélékről! De mi még legalább elég készséges magyarázatokkal szolgálunk neki! S aztán még abból is, amit megtudott, mennyit tudna megérteni vagy elhíteni világot nem látott földieivel! Pedig mily közel áll egymáshoz a mai kor négere és fehér embere, s mily óriási úr választott el engem az aranykor embereitől! Éreztem sok olyat, amit nem láttam s ami hozzájárult kényelmemhez; de félek, hogy ebből a nagy különbségből nem igen tudok veletek egyebet megérteni, mint valamely automata-berendezés általános benyomását.

Ami például a temetkezést illeti, nem volt nyoma sem égető-kemencéknek, sem sírféléknek. De az ötlött eszembe, hogy az égető kemencék bizonyára valahogyan kívül esnek vizsgálódásaim körén. Itt volt újra egy kérdés, amelyen hosszasan eltűnődtem, bár kíváncsiságom egyelőre teljes vereséget szenvedett. A dolog zavart s egy további észleletre vezetett, amely még inkább megzavart: kis embereim

között nem akadt koros vagy beteges egyetlen egy sem.

Be kell vallanom, hogy az az elégedettség, amelyet az automata-civilizációról és a hanyatló emberiségről kieszelt legelső elméletem keltett bennem, — nagyon rövid életű volt. De másra nem gondolhattam. Kifejtem a nehézségeket. A legtöbb nagy palota, amelyet szemügyre vettem, nem volt egyéb, mint lakóhely, ebédlő és hálóterem. Gépeket s más eféléket sehol sem találtam. Pedig e kis emberek ruhája csinos gyári munka volt, amelyet időnkint meg kellett újítani; és szandáljuk, bár cifrázatlan, bonyolult szerkezetű éremunka volt. Valahogy csak kellett az ily dolgoknak készülnök! S ezek az apró lények az alkotás vágyának legkisebb nyomát sem áruktak el. Üzletnek, műhelynek, beviteli kereskedelemnek sehol semmi jele. Egész idejüket azzal töltötték, hogy szliden játszodoztak, a folyamban megfürödtek, félig játszva szerelmeskedtek, gyümölcsöt ettek és aludtak. Nem láthattam, hogy ment minden a maga útján.

Aztán meg az időgép: valami, nem tudtam, mi, bevitte a fehér szfinx üres alapzatába. Miért? Ha megölnek, sem tudtam elképzelni. S azok a viznélküli kutak is, meg azok a esilámló oszlopok. Hiányzott mindenhez a kulcsom. Mintha — hogyis mondjam csak? Képzelték, hogy egy feliratra bukkantatok, vannak benne itt-ott mondatok kitérő, tiszta angol nyelven; s tele van szurdalva másokkal, amelyeknek nemesak a szavait, de még a betűit sem ismeritek. Ott tartózkodásom harmadik napján ilyenek tűnt fel előttem a nyolcszázkétezerhatszázegyedik esztendő világa!

Ezen a napon barátot is szereztem magamnak — bizonyos értelemben. Mialatt egy csoport emberkét nézegettem, a kik a sekély vízben fürödtek, az egyik göresöt kapott. Lefelé kezdett hömpölyögni a folyamban. A főáramlás elég gyors volt, de azért a középszerű uszó is leküzdhetette. Tiszta képet nyerhetek e teremtmények különös tökéletlenségéről, ha elmondom, hogy nem akadt közöttük egy sem, aki kísérletet tett volna az elhaló hangon kiáltó lény megmentésére, bár szemük láttára ki-ladozott. Amint megbizonyosodtam erről, lehánytam magamról a ruhát s egy alsóbb helyen bele-gázolva a vízbe, megkaptam a nyomorult apróságot, s kihuztam a biztos partra. Megdörzsöltem kissé tagjait, mire csakhamar magához tért s megvult az az elégtélelem, hogy mielőtt elhagytam, teljesen kiheverte a bajt. Oly kevésre becsültem már az egész fajt, hogy a legesekélyebb hálára sem számítottam. Csakhamar ebben nem volt igazam.

Ez reggel történt. Délután találkoztam a kis nőskével (legalább azt hiszem, az volt), amint kutató kirándulásomról visszatérően voltam középpontom felé. Örömkialításokkal fogadott s hatalmas virágfüzérrel ajándéko-

zott meg, amelyet nyilvánvalóan az én számomra, kizárólag az én számomra font. Az eset megragadta képzeletemet.

Nagyon elhagyatottnak érezhettem magamat. Iparkodtam is, amennyire csak tőlem telt, kimutatni, mennyire megbeesülöm ajándékát. Csakhamar egymás mellett ültünk egy kis kölugasban, s főleg mosolygásból álló társalgásba ereszkedtünk. A kis teremtmény barátságossága teljesen úgy hatott rám, mint valami gyerek kedveskedése. Virágokat szedtünk egymásnak, s ő kezemet esőkolgatta. Csokolgattam én is az övét. Majd beszélgetni próbáltam vele, s megtudtam, hogy Weená-nak hívják. Ez a név, bár nem tudtam, mit jelent, nagyon ráillett. Ez volt a kezdete annak a furesa barátságának, amely egy héttig tartott, s véget ért úgy — amint majd elbeszéltem.

Olyan volt éppen, mint a gyerek. Velem akart lenni folytonosan. Követni próbált mindenfelé s legközelebbi kószálásom alkalmával nagyon bántotta, hogy mikor kifáradt, el kellett hagynom. Kimerült s egyre fájdalmasabban kiabált utánam. De a világ problémáit kellett megoldanom. Nem azért jöttem a jövőbe, mondogattam magamban, hogy miniatüre szerelmi kalandba elegendjem. Valahányszor elhagytam, nagyon elszomorodott, s nem egyszer oly hevesen követelte, hogy velem jöhesse, hogy mindent összevetve, odaadó vonzódása bajt is okozott annyit, mint kellemetességet. De azért általában nagy kényelmemre szolgált. Azt gondoltam, hogy pusztán gyermeki vonzalommal esüggött rajtam. Nagyon is későn jöttem rá csak arra, mennyire fájt neki, mikor egyedül hagytam. S nagyon is későn tudtam meg csak, mim volt ő nekem. Pusztán azért, mert úgy látszott, vonzódik hozzám, s a maga együgyű modorában úgy mutatta, hogy aggódik értem, nemsokára, valahányszor visszatértem a fehér szfinx szomszédságába, ehhez a kis babához, csaknem oly érzés fogott el, mintha házi otthonom fogadott volna; és csakhamar már a dombrol jövet nézegettem, nem látom-e fehérbe és aranyba öltözött piei alakját.

Tőle tudtam meg azt is, hogy a félelem nem veszett ki még a világból. Nappal nem igen félt s a legesodásabb bizalommal esüggött rajtam: mert egyszer, mikor egy bolondos pillanatban fenyegető areot vágtam rá, egyszerűen rám nevetett. De félt a sötétől, félt az árnyéktól, félt mindentől, a mi fekete. A sötétség volt ránéze az egyetlen félelmes dolog. Szörnyű heves indulat volt ez benne, s gondolkodóba ejtett és megfigyelésekre vezetett. Észrevettem egyebet között, hogy ezek az apró emberké, amint besötétedett, összegyűltek a nagy házakban és csoportosan aludtak. Ha az ember világosság nélkül lépett közéjük, rémült zavarba ejtette őket. A mint beállt az este, soha egyetlen egyet sem találtam a szabadban.

(Folytatjuk.)